

N:o 136.

Af herr **N. Persson** i Malmö, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t*
angående utredning i fråga om tryggande af sparbanks-
verksamheten m. m.

Frågan om en god och på tillfredsställande sätt ordnad bankrörelse torde utan tvifvel vara af synnerligen stor betydelse för vårt land. De tryckta konjunkturer på penningmarknaden, som under senare tider varit rådande och som medfört äfven för oss en ekonomisk kris af ovanligt svårartad beskaffenhet, ha sträckt sina verkningar öfver hela världen. Ruin för många, svårt ekonomiskt trångmål för ännu flera och en allmän obenägenhet för öppnandet af nya verksamheter och arbetstillfällen sätta sin prägel på hela vårt ekonomiska lif. Osökt ledes uppmärksamheten på frågan, huruvida icke själfva vårt kreditväsens organisation borde vara åtskilligt annorlunda. Att ordna detta är ett ytterst vanskligt spörsmål, svårt, ja, måhända omöjligt att fullt tillfredsställande lösa under nuvarande förhållanden. Ty på samma gång man därvid måste taga nödig hänsyn till kapitalägarnes förmåga och benägenhet att placera sitt kapital och deras intresse af räntesatsen, får man jämväl räkna med såväl fastighetsägarnes som ock industriens och handelns behof af rörelsekapital, så att ingens befogade rätt trädades för nära och att inga nyttiga utvecklingsmöjligheter i ekonomiskt afseende hindras eller skadas. Frågan är således af stor samhällelig betydelse och kräfver omsorgsfullt öfvervägande samt synes mig därför påkalla statsmakternas lifliga omsorg och intresse.

Ett område, där ekonomiska kriser hittills gjort sig mindre kända, är fastighetskreditens. Denna har väsentligen varit fotad på stående fasta lån mot säkerhet i inteckning inom viss del af taxerings- eller

brandförsäkringsvärdet och mot en i allmänhet skälig och obetydligt varierande ränta. Till detta, som mig synes, lyckliga förhållande har vårt lands sparbanksrörelse kraftigt bidragit. Enligt statistiken uppgick det i våra sparbankar den 31 december 1905 inestående kapitalet till kr. 655,068,731: 52 öre. Af dessa medel voro kr. 354,801,266: 90 utlånade mot säkerhet i in-teckningar, medan kr. 39,637,683: 02 voro utlånade mot annat hypotek samt kr. 113,524,131: 30 mot namnsäkerhet. Således voro nära två tredjedelar af i sparbankerna inestående medel utlånade mot säkerhet i in-teckning eller annat hypotek.

Numera har sparbanksrörelsen fått en svår konkurrent, i det att de enskilda bankerna och bankaktiebolagen mottaga penningar å sparkasse-, hushålls- och privaträkning o. d. mot samma och i något fall högre ränta än sparbankernas. Dessa bankers sträfvan att draga till sig det kapital, som förut i högst betydlig mån har kommit sparbanksrörelsen till godo, bedrifves synnerligen energiskt och i många fall med kringgående af gällande bestämmelser. Skulle någon bank, såsom verkligen förhållandet varit, söka hålla sig främmande för dessa sträfvanden, tvingas den snart af konkurrensen att upptaga de nya metoderna, med risk att den eljest icke erhåller tillräckligt kapital till sitt förfogande. En tillfällig höjning af räntesatsen å sparkasseräkning lockar många att flytta sina besparingar från sparbankerna till banker af annat slag. Att här icke såsom i sparbanksrörelsen kräfvos fullmakt vid uttagning eller behörighetsbevis vid dödsfall underlättar jämväl öfriga bankers sträfvan att vinna kunder från sparbankerna. Enligt uppgift i bankstatistiken utgjorde summan af i enskilda och aktiebanker å sparkasseräkning den 31 december 1907 inestående kapital kr. 235,224,813: 90 öre.

Den höga räntan å sparkasseräkning, som ibland går upp till samma som vid fasta depositioner, möjliggöres ofta endast däraf, att penningarna användas till lån på kort tid med höga räntor och i växelrörelsen. I allmänhet lämna dessa banker endast lån på kort tid, för fastighetsägare ofta med in-teckning som garanti för diskonterade växlar, med ränta, förskotts-ränta och omsättningsprovisioner, som närma sig ocker. Enligt uppgift skulle ett par banker i Malmö ligga inne med in-teckningar till ett belopp af nära 40 millioner kronor. År 1906 öfverstego i 3 sparbanker i Malmö uttagningarna där skedd insättning med omkring 502,000 kronor. Under år 1907 öfverstego uttagningar i 2 sparbanker i Lund och 1 i Malmö insättningarna därstädes med ej mindre än 750,700 kronor.

Att ett sådant förhållande verkar skadligt med hänsyn till fastighetskrediten, som behöfver fasta lån mot låg ränta, ligger i öppen dag. Fastighetsägarna få sina utgifter förhöjda i betydlig mån, och de söka, där så är möjligt, att försäkra sig mot eventuella risker genom att öka hyror o. d. För städernas vidkommande blir det således en höjning i hyresgästernas utgifter och för landsbygden ett mindre godt resultat af där utöfvad näring och verksamhet. Det synes mig därför vara ett allmänt intresse att söka på ett bättre sätt ordna vår lånerörelse och stödja den samhällsnyttiga verksamhet, som sparbanksrörelsen under flera årtionden utöfvat, så att den icke dukar under i kampen.

Detta förhållande har äfven varit föremål för sparbankernas uppmärksamhet. Redan 1901 aflämnade sparbanksföreningens styrelse enligt föreningens beslut en skrifvelse till regeringen, hvori framställdes två förslag, »hvardera i sin mån ägnadt att hålla sparkasserörelsen inom de för densamma naturliga gränser. Det ena skulle vara att lagstiftaren bestämde en viss relation emellan sparkasseräntan och den allmänt gällande högsta depositionsräntan. Ett annat medel, som redan är af lagstiftaren infördt på en nära liggande rörelsegren, nämligen depositionsräkningen, är att använda stämpelskatt äfven på sparkasseinsättningar. Måhända skulle de två anförda förslagen kunna jämsides tillämpas».

På i skrifvelsen anförda skäl anhöll föreningen, att Kungl. Maj:t ville verkställa en »utredning och därefter företaga de mått och steg, som må finnas af nöden, på det att sparbankerna skola kunna inom sitt af gammalt utstakade verksamhetsområde fortfarande arbeta för främjande af sparsamhet utan att störas af inflytelser från penningeverk med helt andra uppgifter».

Vid sparbanksföreningens sammanträde i Stockholm den 9 oktober 1907 lämnades en redogörelse öfver bankverksamheten, som jag här tillåter mig anföra såsom belysande för förhållandena.

»Enligt öfversikt af samtliga enskilda bankers och bankaktiebolags bokslut för år 1905 hade bankernas egna fonder under året genom lott- och aktieemissioner ökats med kr. 40,652,616: 02 och enligt samma källa under året 1906 med » 107,498,387: 03 eller tillsammans för dessa två år med kr. 148,151,003: 05

Enligt sammandrag af dessa bankers uppgifter för den 31 augusti 1907 utgjorde summan af grund-, reserv- och dispositionsfonder kr. 522,036,186: 64

under det att enligt ofvannämnda öfversikt för år 1906 motsvarande summa den 31 december 1906 efter vinstutdelningarna utgjorde » 506,355,687: —

Under de första åtta månaderna af år 1907 hade sålunda dessa bankers egua fonder ökats med kr. 15,680,499: 64

Härtill kommer ökningen på dessa bankers inlåningsräkningar enligt följande tablå:

	den 31 aug. 1906	den 31 aug. 1907	Ökning	Minskning
Sparkasseräkning	206,057,138: 69	236,122,337: 15	30,065,198: 46	
Upp- och afskrifningsräkning	106,129,691: —	102,472,321: 34	—	3,657,369: 66
Löpande räkning	36,427,789: 60	45,525,865: 11	9,098,075: 51	
Dep:s och kap.-räkning	783,240,887: 87	909,852,492: 03	126,611,604: 16	
			165,774,878: 13	
Minskning å upp- och afskrifningsräkning			3,657,369: 66	
Ökning å dessa räkningar under ett år			162,117,508: 47	

Hvad hade sparbanken att sätta emot dessa millioner, som de enskilda bankerna dragit till sin rörelse? Tyvärr saknades ännu sparbanksstatistik för år 1906, men resultatet för år 1905 föreläge och vore enligt Sveriges officiella statistik följande:

Insättningarna under året hade öfverstigit uttagen med endast kr. 8,894,871: 10

Räntorna, tillagda vid årsskiftet, hade emellertid utgjort » 24,576,320: 26

Tillväxten i insättarnes kapital under året hade sålunda utgjort » 33,471,191: 36

Häriifrån afgingo dock preskiberade och afförda » 29,400: 61

Tillväxten i insättarnes fordran hade sålunda rätteligen varit » 33,441,790: 75

Under det att insättningsöfverskottet år 1905 utgjort 8,894,871: 10, hade samma öfverskott för år 1904 belöpt sig till 13,769,402: — och för år 1903 till 13,889,330: —, hvadan år 1905 visat en tillbakagång emot de närmast föregående åren.

Under åren 1905 hade uttagen öfverstigit insättningarne i 136 sparbanker, däraf i 22 så mycket, att årsräntan ej ens täckt skillnaden,

utan totalminskning uppstått. Beträktades resultatet länsvis, så hade i Stockholms stad samt Stockholms, Örebro, Gäfleborgs, Västerbottens och Norrbottens län uttagen varit större än insättningarna. Med fästadt afseende å de betydliga lott- och aktieemissionerna samt de likaledes ansenliga ökningarna på privatbankernas inlåningsräkningar under år 1906, borde det ej väcka undran, om sparbankernas insättnings- och uttagningsresultat under sistnämnda år visade en ytterligare eller åtminstone fortsatt försämring. De, som uti sparbanksväsendets tidigare rätt stora utveckling trott sig se en fara eller olägenhet, borde alltså känna tillfredsställelse. De åter, som mer och mer blifvit vana vid att i sparbankerna kunna mot måttlig ränta erhålla dels stående lån mot prima realsäkerhet, dels passande amorteringslån mot borgen i eller utan förening med realsäkerhet, saknade ej anledning till bekymmer, hvarom låneansökningarna i sparbankerna också bure vittne. Särskildt från landtmannahåll hade emellanåt framkommit förslag i syfte att bereda jordbrukets idkare om möjligt ännu bättre lånetillfällen, exempelvis det vid den så kallade landtbruksriksdagen år 1903 väckta förslaget, hvilket föranledde en underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t, där frågan nu enligt uppgift vore under beredning. Men det finnes så många andra, som för sitt lofliga näringsfång både af större och mindre omfattning jämväl vore i behof af lån och vore föga betjänta med att undan för undan omsätta korta lån eller vigilera med så kallade gjorda växlar i de enskilda bankerna, ett system som varit och fortfarande vore alltför kostbart både för dem, som kunde tåla det, och för de många, som därpå ginge under, men som med billigare och stadigare lån kunnat räddas. Här hade sparbankerna kunnat supplerat hypoteksinrättningarna jämte en del allmänna kassor, och sparbankerna hade härutinnan haft och hade ännu en betydelsefull uppgift att fylla, under det att den stora allmänna handels- och affärsrörelsen förmedlades af de enskilda bankerna».

Efter slutad öfverläggning i saken beslöt sparbanksföreningen att till Kungl. Maj:t ingå med förnyad underdånig framställning om en begränsning af de olika bankernas verksamhet.

Det synes mig vara en stor och betänklig brist i vårt bankväsende, om den stora mängd af fullt goda inteckningar, som ej kan belånas i hypoteksföreningar och allmänna kassor, endast skall vara hänvisad till belåning i de enskilda bankerna och bankaktiebolagen. Dessutom finnes det en mängd mindre låntagare, som kunna vinna utkomst i sin näring, därest de under lämpliga villkor kunna erhålla afbetalningslån. I detta afseende

hafva sparbankerna under sin verksamhet förvisso fyllt ett stort och verkligt behof. Det gäller därför tillse att deras förmåga härtill icke inskränkes eller rent af upphör genom brist på härför nödigt kapital.

Med stöd af hvad här i korthet anförts, tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda, huruvida och på hvad sätt ett tryggande af sparbanksverksamheten och en begränsning af de enskilda bankernas och bankaktiebolagens lånerörelse lämpligen må kunna ske, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag till ändring i gällande banklagstiftning och vidtaga de öfriga åtgärder, som för vinnande af motionens syfte må anses lämpliga.

Stockholm den 26 januari 1908.

Nils Persson.

I motionens syfte instämma:

Bernh. Eriksson.

Aug. Nilsson.

Värner Rydén.

Viktor Larsson.

Jacob T. Larsson.

A. Thylander.
